
Arbeidsmarktperspectieven voor schoolverlaters tot 2006: tweedeling op de arbeidsmarkt blijft bestaan

Dr. F. Cörvers, drs. B.J. Diephuis, drs. B. Golsteyn, drs. Ph. Marey,¹ *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2006*, Researchcentrum voor onderwijs en arbeidsmarkt ROA-R-2001/8, Universiteit Maastricht, november 2001.

De studie die het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) vorig jaar uitvoerde, heeft als doel inzicht te verschaffen in de huidige en toekomstige arbeidsmarktsituatie van verschillende beroepsklassen en opleidingscategorieën. Hierbij gaat de centrale aandacht uit naar de verwachte ontwikkelingen op de middellange termijn. Er is voor een tijdshorizon gekozen van 5 jaar om een zo goed mogelijk beeld te kunnen geven van de arbeidsmarktsituatie bij het afstuderen van degenen die thans aan het begin van hun studie staan. Deze informatie is van belang voor zowel het geven van voorlichting aan degenen die willen beginnen aan een studie als het nemen van beleidsbeslissingen door instanties die betrokken zijn bij de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Toekomstperspectieven naar opleiding

Perspectieven op de arbeidsmarkt worden berekend op grond van de uitbreidingsvraag, de vervangingsvraag en de instroom van schoolverlaters op de arbeidsmarkt. De *uitbreidingsvraag* geeft de ontwikkeling weer van de werkgelegenheid in een bepaalde beroepsgroep of voor een bepaald opleidingstype. Naast de uitbreidingsvraag is er op de arbeidsmarkt

sprake van een *vervangingsvraag* door – al dan niet vervroegde – pensionering, arbeidsongeschiktheid, tijdelijke terugtreding van de arbeidsmarkt, beroepsmobiliteit, enzovoort. Er wordt overigens alleen van vervangingsvraag gesproken voor zover het vertrek van een werknemer ook daadwerkelijk leidt tot vraag naar een nieuwkomer. Bij een toename van de werkgelegenheid vormen de uitbreidingsvraag en de vervangingsvraag samen het aantal baanopeningen voor nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Tegenover deze totale vraag naar nieuwkomers staat het verwachte aanbod van nieuwkomers, dat bestaat uit de toekomstige *arbeidsmarktinstream van schoolverlaters*, de verwachte *doorstroom naar een ander opleidingstype* vanwege het afronden

van post-initiële vervolgoopleidingen, en het nog boven de markt zwevende aanbod van *kortdurig werklozen* aan het begin van deze periode.

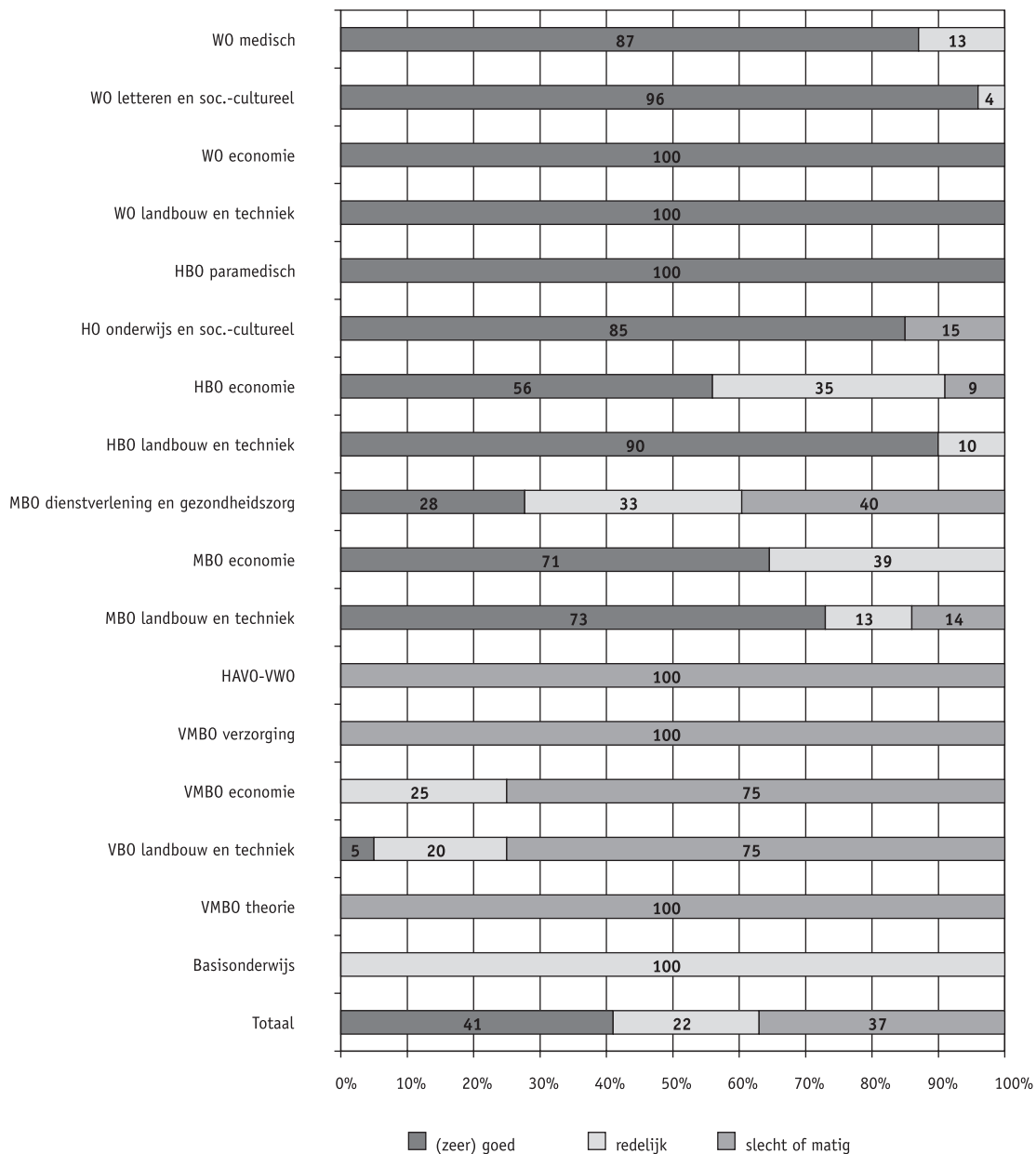
Figuur 1 geeft het percentage schoolverlaters weer binnen een bepaalde opleidingscategorie waarvoor de perspectieven op de arbeidsmarkt goed tot zeer goed, redelijk dan wel slecht of matig zijn. Zo kunnen alle afgestudeerden die een opleiding binnen

WO economie hebben afgerond erop rekenen dat voor hun opleidingsrichting (binnen WO economie) ten minste goede perspectieven op de arbeidsmarkt zullen zijn in 2006, terwijl dit voor bijna nie-

mand met een VMBO-diploma geldt. Uit de figuur blijkt dat 41% van het totaal aantal schoolverlaters een (zeer) goed perspectief heeft, maar dat het percentage schoolverlaters met een slecht of matig per-

Figuur 1.

Percentage schoolverlaters en afgestudeerden naar verwacht arbeidsmarktperspectief in 2006.²

Bron: ROA.

spectief met 37% bijna even groot is. In de figuur komt de *tweedeling op de arbeidsmarkt* duidelijk naar voren: *er zijn vrijwel alleen goede tot zeer goede perspectieven voor MBO'ers, HBO'ers en WO'ers. Voor de vijftiaarsperiode van 2001 tot 2006 betekent dit dat 125 000 van de ca. 340 000 schoolverlaters die jaarlijks instromen op de arbeidsmarkt,*³ een ongunstig arbeidsmarktperspectief hebben. Het zijn voornamelijk schoolverlaters van het VMBO en het HAVO/VWO die met de gevolgen hiervan, zoals werkloosheid, slechtere arbeidsvoorwaarden en werk onder het opleidingsniveau, worden geconfronteerd. Toch zijn de toekomstige arbeidsmarktperspectieven voor schoolverlaters van sommige opleidingstypen op VMBO-niveau gunstig, zoals bijvoorbeeld voor VMBO *beveiliging*. Voor schoolverlaters van dit opleidingstype wordt zelfs een goed arbeidsmarktperspectief verwacht.

Ook blijkt uit figuur 1 dat de perspectieven voor schoolverlaters van het MBO met name goed zijn voor de richtingen *MBO landbouw en techniek* en *MBO economie*. Voor schoolverlaters van deze twee opleidingsrichtingen zijn de perspectieven alleen slecht of matig als zij een opleiding in *MBO milieu en groene ruimte*, *MBO grafische techniek*, *MBO brood en banket* en *MBO levensmiddelen-techniek/vleesverwerking* hebben gevolgd. Het aantal schoolverlaters met een ongunstig arbeidsmarktperspectief binnen *MBO dienstverlening* en *gezondheidszorg* is daarentegen aanzienlijk (40%), vooral vanwege het relatief grote aantal schoolverlaters van *MBO sociaal-cultureel* en *MBO uiterlijke verzorging*, waarvoor een matig perspectief geldt. Daarentegen heeft bijvoorbeeld *MBO verpleging* een zeer goed arbeidsmarktperspectief vanwege de lage arbeidsmarktinstroom en de hoge vervangingsvraag.

Schoolverlaters van het HBO of WO kunnen, zoals opgemerkt, in het algemeen goede tot zeer goede arbeidsmarktperspectieven verwachten. Voor schoolverlaters van het hoger onderwijs zijn er alleen voor enkele opleidingstypen van het HBO slechte of matige vooruitzichten. Binnen de opleidingscategorie *HBO economie* is het slechte arbeidsmarktperspectief voor *HBO toerisme en recreatie* te wijten aan een erg lage vervangingsvraag en een erg hoge arbeidsmarktinstroom van het niet-reguliere onderwijs. Verder zijn de arbeidsmarktperspectieven voor schoolverlaters van *HBO communicatie en journalistiek* en *HBO personeel en arbeid*,

beide binnen de opleidingscategorie *HBO sociaal-cultureel*, matig.

Knelpunten in de personeelsvoorziening

Het spiegelbeeld van de arbeidsmarktperspectieven voor schoolverlaters zijn de toekomstige knelpunten in de personeelsvoorziening voor werkgevers. Ook hier komt de eerder genoemde *tweedeling* van de arbeidsmarkt duidelijk naar voren: *er zijn vrijwel alleen grote tot zeer grote knelpunten in de personeelsvoorziening voor MBO'ers, HBO'ers en WO'ers. Deze knelpunten hebben betrekking op 40% van de schoolverlaters, terwijl voor maar liefst de helft van de schoolverlaters geen knelpunten op de arbeidsmarkt bestaan.*

De pedagogische beroepen en de medische en paramedische beroepen geven de grootste toekomstige knelpunten in de personeelsvoorziening te zien. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hoge vervangingsvraag en de lage arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters met een geschikte opleidingsachtergrond voor deze beroepen. *Dit betekent dat knelpunten in de personeelsvoorziening voor de beroepen in het onderwijs en de zorg de komende jaren het grootst blijven.* Voor de agrarische beroepen, de transportberoepen en de verzorgende en dienstverlenende beroepen worden daarentegen vrijwel geen knelpunten verwacht.

Dr. F. Cörvers
Drs. B.J. Diephuis
Drs. B. Golsteyn
Drs. Ph. Marey
ROA

Noten

1. De auteurs zijn werkzaam bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de universiteit Maastricht. Zie voor een beschrijving van het onderzoeksprogramma van het ROA bijvoorbeeld Nieuwsbrief van het steunpunt WAV, 8ste jaargang, nr. 4. dec 1998.
2. WO = wetenschappelijk onderwijs, HBO = hoger beroeps-onderwijs, MBO = middelbaar beroepsonderwijs en VMBO = voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.
3. Dit is inclusief de schoolverlaters en afgestudeerden van het post-initieel onderwijs.